

Iwona Ładysz

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

CZYNNIKI KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI CHIŃSKIEJ – WYBRANE ASPEKTY

1. Konkurencyjność narodowych systemów gospodarczych

W różnych dziedzinach życia ludzie praktycznie od zawsze ze sobą współzawodniczą. Zjawisko to przenosi się na różne elementy w przestrzeni społeczno-ekonomicznej. Szczególną postacią ta rywalizacja przyjmuje w gospodarce, gdzie, tak jak zresztą w przypadku innych podmiotów, określa się ją mianem konkurencji. Samo pojęcie konkurencji wywodzi się ze średniowiecznej łaciny od słowa *concurrentia*, oznaczającego właśnie rywalizację, współzawodnictwo [Nowa encyklopedia..., 1996]. Cecha określana mianem konkurencyjności oznacza zdolność do długookresowego, efektywnego wzrostu, do utrzymania i powiększania udziału w rynku, stąd jest jednoznaczna z rentownością, przez którą rozumie się osiąganie w działalności gospodarczej nadwyżki przychodów nad poniesionymi kosztami [Bakier, Meredyk, 2000, s. 38]. Zatem cecha konkurencyjności podmiotu pozwala na osiągnięcie w długim okresie zdolności do zrównoważonego rozwoju.

Zjawisko konkurencyjności na początku XXI wieku zmieniło swoje znaczenie. Początkowo odnoszono je jedynie do przedsiębiorstw, natomiast obecnie zauważa się poszerzenie zakresu konkurencyjności na inne jednostki, którymi są narodowe systemy gospodarcze, a także mniejsze jednostki terytorialne, takie jak regiony, obszary metropolitalne oraz miasta. Przez konkurencję gospodarczą można rozumieć rywalizację podmiotów, która ma na celu uzyskanie korzyści, wiążących się z działalnością gospodarczą na rynku krajowym i międzynarodowym [Bossak, Bieńkowski, 2004, s. 17]. W tej rywalizacji uczestniczą jako podmioty nie tylko osoby prowadzące działalność gospodarczą, ale także państwa, samorządy i regiony. We współczesnej ekonomii pojawiło się twierdzenie, że motorem rozwoju jest nie tylko konkurencyjność, ale także kooperacja między podmiotami, gdyż element, jakim jest współpraca, nie neguje znaczenia konkurencji, tylko nadaje się mu nowy wymiar.

Zgodnie z definicją Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju¹ „konkurencyjność gospodarki narodowej jest wyznaczana stopniem, w którym w warunkach sprawiedliwego działania rynku może ona wytwarzać dobra i usługi zgodne ze standardami międzynarodowymi, a ponadto gospodarka ta jest w stanie utrzymać na niezmiennym poziomie lub powiększać dochody swych obywateli” [OECD, *Technology...*, 1992]. Konkurencyjność gospodarki oznacza zatem możliwość zarówno sprostania międzynarodowej konkurencji, jak i trwałego zapewnienia wysokiej stopy zwrotu od zastosowanych czynników produkcji i wysokiego poziomu zatrudnienia [Strahl, 2000]. W późniejszym okresie konkurencyjność państwa zaczęto odnosić do zdolności zarówno przedsiębiorstw, gałęzi przemysłu, jak i regionów, krajów lub ponadnarodowych ugrupowań krajów „do wytwarzania towarów i usług, w warunkach trwałego uczestnictwa w międzynarodowej rywalizacji oraz wysokiego zaangażowania czynników produkcji w długim okresie, a także do osiągania relatywnie wysokiej przychodowości z ich sprzedaży” [OECD, *Industrial...* 1996; OECD, *New Directions...*, 1997]. Jednak należy pamiętać, analizując w ramach konkurencyjności danego państwa konkurencyjność przedsiębiorstw, że „(...) konkurencyjność gospodarki narodowej jest czymś więcej niż tylko rezultatem łącznej lub przeciętnej konkurencyjności firm” [Libiński, 1995, s. 11] funkcjonujących na danym obszarze.

Istota konkurencyjności państwa stanowi zdolność do sprostania konkurencji międzynarodowej. Zdaniem M. Belki, przez „międzynarodową konkurencyjność gospodarki rozumie się zdolność do trwałego uzyskania korzyści ze stosunków z zagranicą” [Belka, 1995, s. 53], jednak obecnie można powiedzieć, że konkurencyjność ma charakter przejściowy ze względu na turbulentność otoczenia, w którym funkcjonujemy. Polega więc na dążeniu to trwalej przewagi nad konkurentami. Można więc powiedzieć, że jest to zdolność kraju do zwiększania jego udziałów na rynkach eksportowych lub też do utrzymania relatywnego wysokiego tempa wzrostu krajowego popytu bez pogarszania bilansu obrotów bieżących. Konkurencyjność gospodarki na rynkach światowych utożsamiana bywa z dodatnim saldem bilansu handlowego, płatniczego lub bieżącego. W celu uzyskania korzyści z wymiany międzynarodowej kraje dążą do poprawy osiąganego wskaźnika *terms of trade*, ponieważ umożliwia to utrzymanie lub powiększanie udziałów w rynku globalnym [Kłosiński, 1996]. Wynika z tego, że odnosząc zjawisko konkurencji do narodowych systemów gospodarczych, mówimy o konkurowaniu z innymi podmiotami w momencie, gdy są eksportowane towary z danego kraju, natomiast nie odnosimy się do importu, gdyż w wypadku nabywania dóbr w gospodarce rynko-

¹ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. *Organization for Economic Cooperation and Development* – OECD, fr. *Organisation de Coopération et de Développement Economiques* – OCDE) jest organizacją międzynarodową skupiającą wysoko rozwinięte i demokratyczne państwa, powstałą 30 września 1961 r. z przekształcenia Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC).

wej nie wiąże się to z konkutowaniem, z wyjątkiem nabywania kapitału (na rynku kapitałowym konkurują nabywcy, a nie oferenci). Jeżeli zaś światowe systemy gospodarcze konkurują o przyciągnięcie kapitału, to można powiedzieć, że alokacja kapitału zagranicznego zależy od międzynarodowej konkurencyjności gospodarki i im jest ona wyższa, tym większy jest napływ inwestycji zagranicznych.

Według The World Competitiveness Report 1995, konkurencyjność kraju identyfikuje się ze zdolnością danego państwa do tworzenia proporcjonalnie większego bogactwa od tego, jaki wytwarza konkurencja. Zatem akcentuje się zdolność danej gospodarki do czerpania jak największych lub co najmniej większych niż pozostali uczestnicy korzyści płynących ze współudziału w międzynarodowym podziale. Zgodnie z opracowaniem *Institute for Management Development* z 2005 r., w przypadku krajów konkurencyjność oznacza zdolność budowania i utrzymywania środowiska sprzyjającego uzyskiwaniu zwielokrotnionych korzyści przez przedsiębiorstwa, a także wyższego poziomu zasobności obywateli danego państwa [*World Competitiveness Yearbook*, 2005]. Państwo, mając na celu podniesienie poziomu bogactwa narodowego, przez odpowiednie zarządzanie zasobami i procesami zachodzącymi w gospodarce narodowej dąży do zintegrowania tych działań w spójny model ekonomiczny i społeczny. Zmiany w potencjale gospodarczym kraju wpływają na przemiany struktury gospodarki światowej. W ten sposób dochodzi do powstania dominujących układów w przepływach dóbr, usług, kapitału, ludzi, modeli kulturowych i konsumpcyjnych, które z kolei wpływają zarówno na pojedyncze kraje, jak i na poszczególne przedsiębiorstwa.

2. Znaczenie gospodarki chińskiej na świecie

O poziomie konkurencyjności Chin decyduje występowanie czynników konkurencyjności, wpływających na zdolność państwa do współzawodniczenia z innymi jednostkami przestrzennymi tego typu. Kraj ten jest najludniejszym państwem świata (ponad 1,3 mld mieszkańców) położonym w Azji Środkowej i Wschodniej; powierzchnia jego terytorium plasuje je na czwartej pozycji na świecie.

Wzrost gospodarczy w latach 2004-2005 wyniósł według prognoz ponad 4,0% (Międzynarodowy Fundusz Walutowy [MFW: *World Economic...*, 2004]: 4,6%, Bank Światowy [*World, Bank, Global...*, 2004]: 4,6 i 4,1%). Dla 15 głównych krajów Unii Europejskiej przewidziano utrzymanie wzrostu na poziomie ok. 2% w latach 2004-2005 (Międzynarodowy Fundusz Walutowy 2,0 i 2,2%). Natomiast dla krajów przynależących do strefy euro oszacowano, że będzie to w przybliżeniu 2% (Międzynarodowy Fundusz Walutowy: 1,7 i 2,3%; Bank Światowy: 1,7 i 2,3%; OECD [OECD: *Economic...*, 2004]: 1,6 i 2,4%). Zgodnie z przeprowadzonymi analizami, najdynamiczniej miały się rozwijać tzw. wschodzące systemy gospodarcze Azji, a przede wszystkim Chiny, które w latach 2004-2006 miały osiągnąć tempo rozwoju powyżej 8% [*Wikipedia...*].

Gospodarka chińska należy obecnie do najprężniej rozwijających się systemów gospodarczych świata. Na przykład wartość produktu krajowego brutto odnotowana w 2006 r. wyniosła 2 512 mld dolarów, co oznacza, że kraj ten zajął czwarte miejsce pod względem tego wskaźnika makroekonomicznego, zaraz po takich potęgach gospodarczych, jak Stany Zjednoczone, Japonia i Niemcy. Już dziś przygotowane prognozy szacują, że Chiny będą ok. roku 2015 drugą gospodarką na świecie, natomiast światową potęgą gospodarczą staną się do 2050 r. [<http://www.amee.pl...>].

Dynamiczny rozwój tego kraju rozpoczął się w latach 80. XX wieku. Jego powodem było stworzenie dobrych warunków inwestycyjnych dla zagranicznych partnerów oraz umożliwienie dokonywania transferu nowych technologii. Czynniki zachęcającymi do podjęcia działalności gospodarczej w Chinach są np. niskie koszty pracy, zakaz strajków dla pracowników, niskie podatki, brak ograniczeń w ochronie środowiska, obietnica dostępu do ogromnego rynku zbytu itd. Należy zauważyć, że we współczesnej gospodarce światowej kraje zdobywają zdolność do konkurencyjności na rynku międzynarodowym jedynie dzięki innowacjom i poprawie jakości wytwarzanych dóbr i usług. Taka polityka pozwala im na wytwarzanie lepszych jakościowo produktów, co umożliwia uzyskanie tzw. premii za jakość, a w konsekwencji pozwala na skuteczną obronę „przed zalewem tanich, mniej przetworzonych, niemarkowych i mniej innowacyjnych produktów” [Bossak, Bieńkowski, 2004, s. 121]. W związku z tym niezwykle istotne są różnice dotyczące stopnia zróżnicowania oferowanego przez producentów asortymentów, jakości towarów i stopnia ich przetworzenia, poziomu technologicznego firmy.

Chiny zmieniają swoją dotychczasową pozycję pod względem jakości wytwarzanych dóbr i usług, które zaczynają być klasyfikowane jako średnio i wysoko zaawansowane technologicznie, choć w zdecydowanej większości towary eksportowane z Chin konkurują niską ceną. Jednakże należy zauważyć, że wzrasta konkurencyjność eksportu pod względem zróżnicowania asortymentowego i dobrej jakości produktów.

Pod koniec lat 70. XX wieku rozpoczęto przeprowadzanie reform gospodarczych w Chinach, które zaowocowały sukcesami zaobserwowanymi wewnątrz kraju. Jednakże ze względu na niewielką integrację z innymi państwami nie wywierały one znacznego wpływu na gospodarkę światową. Chińska polityka współpracy gospodarczej z zagranicą uległa przeobrażeniu, co uwidoczniło się w odejściu od wysokiego stopnia autarkii (samowystarczalności gospodarczej), co doprowadziło do dynamicznego rozwoju tego kraju w ostatnim ćwierćwieczu, niejednokrotnie niezauważanego lub niedocenianego przez ekonomistów.

W gospodarce chińskiej systematycznie dążono do liberalizacji stosunków gospodarczych z zagranicą, dzięki czemu Chiny stały się atrakcyjnym krajem dla potencjalnych inwestorów. Inwestycje są głównie lokowane w specjalnych strefach ekonomicznych, a kierunek ich działania jest zorientowany na lokalny rynek i eksport. Efektem takiej sytuacji gospodarczej są chociażby inwestycje zagraniczne o wartości ok. 70 mld dolarów, pochodzące głównie ze Stanów Zjedno-

czonych, Japonii i krajów Unii Europejskiej podjęte w 2005 r. Ze względu na to, że przeważająca część eksportowanych towarów to produkty o niskiej jakości i poziomie zaawansowania technologicznego konieczne jest poszukiwanie sposobów na wyrównywanie się tej słabości gospodarki narodowej, np. przez obniżanie poziomu płac w kraju, wzrost zużycia energii koniecznej do wytwarzania dóbr, a także przez degradację środowiska naturalnego. Całość tych działań wpływa na obniżenie kosztów produkcji, a przez to na niższe ceny oferowanych towarów. Dlatego patrząc z drugiej strony, należy zauważyć, że gospodarka chińska opiera się przede wszystkim na wyzysku obywateli tego kraju i braku poszanowania dla środowiska naturalnego. Aktualnie w Chinach jest ok. 320 tys. osób, których majątek wynosi średnio 5 mln dolarów, przy czym 90% z tych osób należy do kierownictwa partii rządzącej lub jest z nimi w bliskich relacjach, co oznaczałoby, że zyski z tej sytuacji czerpią głównie przedstawiciele władz.

Można powiedzieć, że nie ma dziś gospodarki na świecie, która nie jest powiązana gospodarczo z rynkiem chińskim. Kraj ten stał się głównym miejscem wytwarzania dóbr tekstylnych, artykułów gospodarstwa domowego, sprzętu elektronicznego, produkcji mebli i artykułów biurowych [Świtalski, 2005, s. 19]. Poza tym zgodnie z przewidywaniami zawartymi w raporcie *Motor Industry*, w ciągu kilku lat Chiny mają szansę stać się jednym z głównych producentów aut osobowych na świecie [Motor Industry, 2005]. Towary wytwarzane w Chinach zaczęły silną ekspansję na zachodnie rynki, na które są obecnie masowo importowane, co wpłynęło na wzrost konkurencji dla międzynarodowych koncernów ze strony chińskich przedsiębiorców, którzy dla wzmocnienia swojej pozycji zaczęli się konsolidować, przeprowadzać fuzje [Wei, 2006]. Najistotniejsze znaczenie dla wzmocnienia możliwości ekspansji gospodarki chińskiej miało przystąpienie tego kraju do Światowej Organizacji Handlu (WTO), które umożliwiło zwiększenie dostępu do rynków zagranicznych. Na skutek zniesienia ograniczeń dla Chin w ramach równego traktowania partnerów będących członkami Światowej Organizacji Handlu w 2005 r. zaobserwowano skokowy wzrost eksportu produktów tradycyjnych branż, który sięga nawet od 300 do 400% w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej. Taka sytuacja skutkuje pojawieniem się ponownie idei protekcjonizmu w krajach Unii Europejskiej, Japonii czy Stanach Zjednoczonych, które chcą chronić własne rynki przed konkurencją ze strony chińskich towarów. Ochrona rodzinnych przedsiębiorców nie może być jednak stosowana długotrwale, gdyż byłoby to sprzeczne z wolną konkurencją, na której z kolei zyskują konsumenci. Dlatego część firm zagranicznych decyduje się nie tylko na konkurowanie, lecz niejednokrotnie na podejmowanie współpracy z chińskimi producentami.

Ceny towarów chińskich ograniczają w pewnym stopniu inflację, co staje się argumentem do obniżenia stóp procentowych przez banki centralne. Natomiast niskie stopy procentowe powodują, że kredyty stają się tańsze, co umożliwia wzrost podaży globalnej i pobudza koniunkturę rynkową. Dotychczas Stany Zjednoczone były krajem wpływającym na politykę pieniężną na świecie, jednak ostat-

nio zauważa się także wpływ Chin. Wzrost znaczenia gospodarki chińskiej przyczynił się nie tylko do ogromnej zmiany w poziomie cen produktów, ale także wpłynął na poziom kosztów pracy i kapitału, gdyż dynamiczny rozwój gospodarczy Chin wpłynął na zwiększenie w latach 2003-2005 zapotrzebowania na stal, nośniki energii, metale nieżelazne. Wzrost popytu na czynniki produkcji wpłynął na ceny m.in.: ropy naftowej, metali kolorowych, stali, bawełny, kauczuku, węgla czy wełny i innych surowców, wpływając na wyniki bilansów zagranicznych, bieżących i płatniczych w krajach eksportujących surowce naturalne.

Duża aktywność gospodarcza Chin w 2005 r. wpłynęła na rewaluację chińskiej waluty, która do lipca 2005 r. była sztywno powiązana z dolarem amerykańskim. Na skutek presji została ona częściowo uwolniona, co spowodowało wzrost cen towarów chińskich, które nadal jednak są tańsze niż produkty konkurentów. W związku z tym w 2005 r. kraj wypracował nadwyżkę handlową na poziomie ok. 90 mld dolarów, podczas gdy rok wcześniej stanowiła ona jedynie jedną trzecią kwoty z roku 2005 r., czyli 32 mld dolarów. Od momentu uwolnienia waluty od dolara nadwyżka ta zmalała. Ważnym czynnikiem stał się wzrost importu surowców na skutek wzrostu siły nabywczej chińskiej waluty [Wei, 2006].

Całość zmian zachodzących w Chinach wpływa na poziom wzajemnych kursów walutowych na świecie. W związku z tym można powiedzieć, że Chiny zaczęły wpływać przede wszystkim na koszty pracy i na ceny surowców, a także na cenę produktów codziennego użytku, nieruchomości, na poziom inflacji, poziom stóp procentowych, a także rentowność papierów dłużnych.

3. Podsumowanie

Głównym źródłem sukcesów gospodarczych Chin stało się zmniejszenie ograniczeń lokalnej przedsiębiorczości, które krępowały możliwość akumulacji i rozwoju zamożności społeczeństwa, zmniejszając możliwość podejmowania prywatnej działalności gospodarczej w zakresie handlu i usług. Największe znaczenie miało zliberalizowanie systemu ekonomicznego, a przede wszystkim stopniowe otwarcie gospodarki chińskiej. Działania te wpłynęły na pojawienie się konkurencji i inwestycji zagranicznych w Chinach, głównie z Japonii, ze Stanów Zjednoczonych i z Europy.

Chiny są krajem o niezwykle niskim udziale budżetu w produkcji krajowym brutto (udział wydatków państwa sięga 25% PKB). Stosunkowo wysoki poziom osiągają wydatki na cele rozwojowe i inwestycyjne, ponieważ realizowane są duże programy infrastrukturalne, ponieważ stan i jakość infrastruktury jest jednym z najważniejszych czynników decydujących o lokalizacji inwestycji. Poza tym w Chinach następuje dynamiczne i ustabilizowane zwiększanie dochodów, a także silny wzrost oszczędności, co ma duże znaczenie dla perspektyw rozwoju i wzmocnienia poziomu konkurencyjności międzynarodowej gospodarki chińskiej. Sposób prowadzenia polityki pieniężnej przez bank centralny także jest czynni-

kiem decydującym o sukcesie ekonomicznym Chin, gdyż dąży się do ukształtowania podaży pieniądza na poziomie zapewniającym dynamiczny rozwój gospodarczy.

Umocnienie pozycji gospodarczej Chin w gospodarce światowej jest możliwe dzięki stabilnemu systemowi finansowemu, politycznemu i społecznemu oraz prowadzeniu neutralnej polityki przez ten kraj, co skutkuje brakiem konfliktów z sąsiadami.

W związku z tym można powiedzieć, że gospodarka chińska ma przed sobą pomyślne perspektywy rozwoju. Stworzono korzystny klimat inwestycyjny dla wzmocnienia konkurencyjności gospodarki tego kraju. Zmiany zachodzące w Chinach sprzyjają podejmowaniu kroków w kierunku dalszych reform, zliberalizowania gospodarki i przystosowania systemu instytucjonalnego kraju do wymagań szybko zmieniającej się struktury gospodarczej. Umożliwiło to poprawę sprawności funkcjonowania mechanizmu rynkowego, zmniejszenie kosztów transakcyjnych, zminimalizowanie ryzyka i wzrost innowacyjności gospodarki. Zatem można powiedzieć, że podjęto się realizacji działań, które pozwolą stworzyć nowe perspektywy rozwoju i zwiększyć konkurencyjność gospodarki chińskiej. Wiek XXI został nazwany przez J. Romeina erą Azji. Uważał on, że Chiny staną się państwem przemysłowym, będącym największą potęgą gospodarczą Wschodu, a może i świata [Gunder Frank, 2007].

Literatura

- Bakier B., Meredyk K., *Istota i mechanizm konkurencyjności*, [w:] J. Grabowiecki, H. Wnorowski, *Konkurencyjność gospodarki polskiej a rola państwa przed akcesją do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2000.
- Belka M., *Międzynarodowa konkurencyjność polskiej gospodarki*, „Gospodarka i Przyszłość” 1995 nr 1.
- Bossak J.W., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2004.
- Gunder Frank A., *ReOrientacja historii światowej i teorii społecznej*, Wykład z cyklu: Wertheim Lecture, 1998, <http://www.uni.wroc.pl/~turowski/frank-reorient.htm>, 20.05.2007.
- <http://www.amee.pl/page,,Materiały prasowe,9cba048776fef1749faf6b435be021a0.html> 20.05.2007 r.
- Kłosiński K., *Zmiany sektorowej struktury gospodarki polskiej w okresie transformacji*, „Gospodarka Narodowa” 1996 nr 8-9.
- Libiński M., *Konkurencyjność gospodarki czy przedsiębiorstw*, „Gospodarka Narodowa” 1995 nr 6.
- Lubiński M., *Konkurencyjność gospodarki. Pojęcie i sposób mierzenia*, [w:] *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki Polski – uwarunkowania i perspektywy*, Raporty. Studia nad konkurencyjnością, IRiSS, Warszawa 1995.
- MFW: *World Economic Outlook*, April 2004.
- Motor Industry*, „Financial Times” 1 marca 2005.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Tom 3 I-L, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1996.
- OECD, *Industrial Competitiveness. Organization for Economic Cooperation and Development*, Paris 1996.

- OECD, *New Directions for Industrial Policy*, „OECD Policy Brief” 1997 nr 3.
- OECD, *Technology and the Economy, The Key Relationships. Organization for Economic Cooperation and Development*, Paris 1992.
- OECD: *Economic Outlook no.75*, Preliminary Edition, May 2004.
- Strahl D., *Możliwości wykorzystania miar agregatowych do oceny konkurencyjności regionów*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. E. Sobczak, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 860, AE, Wrocław 2000.
- Świtalski W., *Innowacje i konkurencyjność*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.
- Wei Z., *Gospodarka światowa w rytmie Chin*, WGI Dom Maklerski, Inwestor Finansowy, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Gospodarka-swiatowa-w-rytmie-Chin-1389436.html> 30.01.2006 r.
- Wikipedia – wolna encyklopedia*, hasło: Chiny, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Chiny>.
- World Bank, Global Development Finance 2004*, April 2004.
- World Competitiveness Yearbook*, IMD, Lausanne 2005.

COMPETITIVENESS OF CHINA – SELECTED ASPECTS

Summary

Today the Chinese economy is one of the fastest developing economies in the world. The article discusses selected aspects of competitiveness of the Chinese economy. The most important is liberalization of economic system – first of all step-by-step opening of the Chinese economy.